

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Зміст		
Історія Стародавнього світу та Середніх віків		
Гузєря С. Ю.	До критичного перегляду карнавальної концепції М. М. Бахтіна	8
Дабіжа О. С.	Місце ронінів у японському суспільстві	15
Жимолостнова В. В.	Елліністичні освітні моделі та розвиток архітектурної освіти в середньовічному арабо-ісламському світі	19
Історія Нового часу		
Беляков Д.	«В Ялті не буває зими»: погода й клімат Криму в текстах мандрівників кінця XVIII – початку XX ст.	27
Добролюбська Ю. А.	Міхаель Константінос – грецький лікар та історик медицини XVIII століття	29
Єклема М. А.	Конфесійна історіографія марійних центрів Речі Посполитої: досвід о. Вацлава Новаковського	33
Русєв І. І.	Історіографічний аспект трансформації ролі самурайства в японському суспільстві доби періоду Мейдзі	37
Теплякова Є. Е.	Єзуїтські місії в новій Франції як простір міжкультурної взаємодії XVII ст.	40
Шевченко О. Ю.	Аболіціонізм у США в середині XIX ст.: ідеологічні засади та основні етапи руху	46
Проблеми Новітньої історії та сучасності		
Бессонов Р. О.	Передумови і створення британського Арабського бюро в роки Першої світової війни	52
Нікорчук А. Д.	Кінець «Братерства і єдності»: Демонтаж культу особистості Тіто	56

безумовно карнавальній, не безумовно трансгресивній, проте надзвичайно цікавій у своїй складній амбівалентності.

Література

1. Davis N. Z. The reasons of misrule: youth groups and charivaris in sixteenth-century France. *Past and present*. 1971. Vol. 50, no. 1. P. 41–75. URL: <https://doi.org/10.1093/past/50.1.41> (date of access: 04.03.2026).
2. Davis N. Z. Women on top: symbolic sexual inversion and political disorder in early modern Europe. *Early modern europe: issues and interpretations*. 2008. P. 148–190. URL: https://ru.scribd.com/document/635722319/Untitled#google_vignette (date of access: 04.03.2026).
3. Humphrey C. The world upside-down in theory and as practice: a new approach to the study of medieval misrule. P. 5–20.
4. Lea C. Beyond celebration: a call for rethinking cultural studies. 2007. 232 p. URL: http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=bgsl1194285318 (date of access: 04.03.2026).
5. Stuhmiller J. Poaching and carnival. *The book of nature and humanity in medieval and early modern Europe*. 2013. P. 183–207. URL: https://www.academia.edu/10769160/Poaching_and_Carnival (date of access: 04.03.2026).

Науковий керівник: Чепіженко В. В., к. іст. н., доцент кафедри археології, етнології та всесвітньої історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Дабіжа О. С.

здобувач 3 року навчання спеціальності 014 Середня освіта (історія), історико-філологічний факультет, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса, Україна)

МІСЦЕ РОНІНІВ У ЯПОНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Історія походження терміну «ронін» нерозривно пов'язана з розвитком самурайського стану, феодальних відносин та соціальних трансформацій у Японії від раннього середньовіччя до епохи нової історії. Термін «ронін» записується ієрогліфами, які означають «людина хвилі», а в ширшому сенсі –

людину, що блукає без пристановища, позбавлену постійного місця в суспільстві [5]. Цим терміном називали самураїв, які з тих чи інших причин залишилися без свого господаря [2, с. 46]. Доволі поетичний образ відображає суть статусу роніна як самурая, який, утративши свого господаря, втратив землю, соціальне становище та привілеї воїнського стану. Поява цього терміну відбувалася поступово й була зумовлена політичними потрясіннями, клановими війнами та зміною правлячих династій, що періодично руйнували традиційний порядок [6, с. 3]. Варто розуміти, що феодальна Японія була суспільством із чіткою ієрархією, де місце кожної людини визначалося не лише соціальним походженням, а і служінням конкретному володарю також. Самурай не існував як окрема одиниця – він був воїном лише тоді, коли мав феодала, якому присягнув на вірність [2, с. 45]. Тому поява ронінів означала розрив одного з ключових елементів японської соціальної структури, що робило таку людину маргінальною та часто небезпечною в очах суспільства.

Щоб зрозуміти, як виник цей феномен, слід звернутися до раннього періоду формування самурайського стану. У часи Хейан (VIII–XII століття) самураї ще не утворювали окремої військової касты, але вже виконували функції захисників земель великих аристократичних родів. Відносини «воїн – господар» були важливими, але ще не мали тієї абсолютної форми, якої набули пізніше. Саме в цей час почала виникати ситуація, коли воїн, який з певних причин втрачав свого господаря, опинявся у невизначеному становищі [1, с. 21]. Проте ранніми ронінами були далеко не самураї – так називали кріпосних селян, які втікали від свого господаря. Вони збиралися у маси та організовували повстання [1, с. 20]. Суть терміну була однаковою, лише відрізнявся об'єкт, до якого застосовували поняття ронін.

Велике зростання кількості ронінів припало на період Сенгоку – «епоху воюючих країн», коли Японія була розбита на десятки ворогуючих уділів. Самураї, які втрачали своїх володарів у нескінченних битвах, опинялися перед вибором: шукати собі нового господаря, стати найманцями, або вести незалежне життя, сподіваючись на щасливий випадок. У цей час роніни почали набувати рис мандрівних воїнів, які подорожували країною в пошуках роботи, досвіду або просто засобів для виживання. Саме в період Сенгоку виник образ роніна як самотнього мечника, що вдосконалює свою майстерність, бере участь у дуелях, передає знання учням або втручається в конфлікти, щоб відновити справедливість. Однак поряд із романтичним образом існували й менш

привабливі реалії: багато ронінів ставали розбійниками, грабіжниками або найманцями в загонах магнатів, що боролися за владу [1, с. 83-85].

Найбільше поширення ронінів відбулось в епоху Едо, коли сьогунат Токугава встановив тривалий мир і сувору систему соціального контролю. Попит на професійних воїнів значно зменшився, відбулось скорочення бюджету та кількості самураїв. Ті, хто залишився без посади, автоматично ставали ронінами. Деякі з них ніколи не бачили реального бою, але мусили жити відповідно до традиції, яка вимагала від воїна високої честі, дисципліни й абсолютної відданості своєму господарю. Суспільство доби Едо дивилося на ронінів із недовірою: вони асоціювалися з нестабільністю, бідністю та потенційною загрозою для влади, оскільки були незалежними, часто озброєними й не підпорядковувались жорсткій системі контролю [1, с. 58-59]. Роніни не були однорідною групою. Деякі з них досягали великих висот у культурі та військовому мистецтві. Наприклад, Міямото Мусасі, який так і не вступив на службу до жодного даймьо, став легендарним майстром меча, автором «Книги п'яти кілець» та засновником унікальної бойової школи [4]. Він уособлював образ воїна, який перетворив самотність на шлях самовдосконалення.

Інші роніни ставали вчителями каліграфії, поезії, наставниками у військових школах, адміністраторами або навіть священиками. Часто вони відкривали приватні школи, де навчали дітей дрібних чиновників грамоти, етикету та бойових мистецтв. Проте варто зазначити, що життя більшості ронінів було далеко не героїчним. Відсутність стабільного доходу, зневага з боку суспільства та постійна загроза вигнання або покарання змушували їх шукати найрізноманітніші способи виживання. Деякі вдавалися до бандитизму, організовували наймані загони або працювали охоронцями у багатіїв та торговців. Саме через це влада активно намагалася контролювати ронінів, обмежуючи їхні пересування й навіть забороняючи самураям без служби носити мечі. Проте такі заборони мали обмежений ефект, адже економічні й соціальні причини появи ронінів були значно глибшими.

Поява ронінів була закономірним явищем у суспільстві, де зв'язок між воїном і його господарем був абсолютним. Переривання цього зв'язку позбавляло людину не лише засобів до існування, а й сенсу життя. Роніни виникали внаслідок політичних переворотів, воєн, реформ і жорсткої соціальної структури, яка не залишала місця для індивідуальних рішень. Роніни брали участь у селянських та міських повстаннях, ставали піратами. Вони стали відображенням того, що навіть у найстабільнішій системі існують люди, які

випадають із встановлених рамок, але при цьому здатні створити нові культурні значення.

Попри суперечливий статус, роніни мали великий вплив на розвиток японської культури. У театрах кабукі та дзьорурі ронін перетворився на образ трагічного героя, який бореться із власною долею, але залишається вірним шляхетним принципам. У літературі він став символом свободи від корумпованої влади, внутрішньої чесності та високої моральності. У ХХ столітті фільми Акіри Куросави («Сім самураїв», «Охоронець», «Тінь воїна») показали світові впливовий образ роніна – людини, що живе на межі між законом і власним кодексом честі [3]. Цей образ став невід’ємною частиною глобальної поп-культури. Сьогодні роніни стали частиною світової масової культури. Їхній образ є символом честі, внутрішньої свободи та боротьби з обставинами. Він поєднує трагічність історичної реальності та ідеалізоване уявлення про незалежну людину, яка, попри втрати, продовжує йти своїм шляхом.

Література

1. Жуков Е. История Японии. Краткий очерк. Москва : Соцэкгиз, 1939. 222 с.
2. Иващенко А. Основные черты социально-экономических и политических структур Японии в период Сёгуната Токугава (1603-1867 гг.). *Вестник АГУ*. Выпуск 2 (199). 2017. С. 40-51.
3. Куросава Акіра. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%B2%D0%B0_%D0%90%D0%BA%D1%96%D1%80%D0%B0 .
4. Міямото Мусаші. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D1%8F%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BE_%D0%9C%D1%83%D1%81%D0%B0%D1%88%D1%96 .
5. Ронин: самурай без господина, но с честью. URL: <https://optimize-il.com/ronin-samuraj-bez-gospodina-no-s-chestyu/> .
6. Спесваковский А. Самураи – военное сословие Японии. URL: <https://readli.net/samurai-voennoe-soslovie-yaponii/> .

Науковий керівник: Добролюбська Ю. А., д. філос. н., професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.